

Forrás: <http://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2018/11/a-tortenelemtanitas-meguujitasa-09-03-04/>

A történelemtanítás megújítása

Kerekasztal-beszélgetés az EKE-OFI-ban

Összeállította: Kojanitz László

2018 márciusában az EKE-OFI Tudásmenedzsment Igazgatósága egy beszélgetéssorozatot szervezett a történelemtanítás megújításáról. A programra olyan történészeket, történelemdidaktikai szakértőket, tankönyvszerzőket és –szerkesztőket, valamint történelemtanárokat hívtak meg, akik az Újgenerációs tankönyvek elkészítésében vagy lektorálásában is közreműködtek: Fischerné Dárdai Ágnes, Herber Attila, Horváth Ilona, Pók Attila, Kampós András, Kaposi József, Kas Géza, Katona András, Kojanitz László, Légrádi Fruzsina, Nagy Mariann, Pálinkás Mihály.

A résztvevők több alkalommal is találkoztak, hogy megvitassák a történelemtanítás helyzetét. Voltak, akik mind a három alkalommal ott voltak, de voltak, akik csak egy vagy két alkalommal tudtak eljönni. Abban mindenki egyetértett, hogy jelentős változásokra és megújulásra lenne szükség ahhoz, hogy az iskolai történelemtanítás betöltse feladatát, és felvértezze az új nemzedékeket azzal a tudással és azokkal a képességekkel, amely a múlt eseményeinek megértéséhez és a világ dolgaiban való eligazodásához szükségesek.

Az alábbiakban a vita legérdekesebb részeinek szerkesztett változata olvasható, a következő fő kérdésekkel: I. Melyek a történelemtanítás megújításának alapkérdései? II. Mi a célja a történelemtanításnak? III. Milyen tanítási stratégiáknak kellene nagyobb szerepet kapni a történelemtanításban? IV. Mi legyen a tananyag, mik legyenek a kiválasztás elvei? V. Milyen módszertant alkalmazzon a tanár a tanórákon? VI. Milyen formákban, hogyan közvetítsük a történelmet a diákok számára? VII. Mi lenne szükséges a változásokhoz? Miként lehetne a megújulást elősegíteni?

Melyek a történelemtanítás megújításának alapkérdései?

Fischerné Dárdai Ágnes

Mindenekelőtt makroszinten, az oktatáspolitikai, a tanárképzés szintjén kellene alapkérdéseket megválaszolni, mert a tanár azt csinálja, amit a rendszer meghatároz és lehetővé tesz a számára. A jövőre vonatkozó vízió megfogalmazásához én öt szempontot javasolnék: célok, stratégiák, tartalmak, módszerek, tanulásszervezés.

Mi a célja a történelemtanításnak?

Amíg nem tudjuk, hogy a társadalom mit vár el tőlünk, nem lehet új terveket készíteni. Németországban évtizedekig tartó viták zajlottak történészek, didaktikusok, tanárok, tanári egyesületek között a történelemtanulás céljáról. Kell-e a történelem, és ha igen, akkor milyen történelem legyen? Mire neveljenek a tanárok? Szerintem kutatások kellenének, hogy mit gondol erről a szülő, a diák, a tanár, a szakma. Válaszokat kellene kapnunk a történettudományi szakmától is, ahonnan mostanában nagyon jó jelzések érkeznek, például

A történelemtanítás megújítása
Kerekasztal-beszélgetés az EKE-OFI-ban
Összeállította: Kojanitz László

a Magyar Történelmi Társulat Tanári Tagozata újraéledésével. Az átlagembernek véleménye sajnos sokszor az, hogy a történelem az, ami tegnap így volt, ma meg másképpen van.

Milyen tanítási stratégiák kapjanak szerepet a történelemtanításban?

Ha megvannak a célok, ki kell választani, hogy mely stratégiák alkalmazásával lehet ezeket eredményesen elérni. Sokféle tanítási stratégiát ismer a nemzetközi gyakorlat,¹ de Magyarországon ezek tudatos számbavételét és a célokkal való összevetését én nem látom. Egy-egy stratégia világos rendszert alkot: egymással összehangoltan kiválasztott célok, módszerek, tartalmak. Ilyen például az inquiry based learning,² de van sok egyéb is. Ezekről beszélünk a tanárképzésben? Szerintem, nem. Ha van egy történelemtanítási filozófia, arra rá kell épülni egy tanítási stratégiának. Nevelésfilozófiai elvek mentén létrejövő tanítási filozófiák vannak. Szerintem ez nálunk a történelemtanításból hiányzik.

Mi legyen a tananyag, melyek legyenek a kiválasztás elvei?

A tartalmak csökkentésének szükségessége nem azt jelenti, hogy fogjuk az ollót és egyes részeket kivágunk. A tartalom újratervezését világos, logikus, koherens filozófia alapján kell megtenni. Ha például az a filozófiám, hogy forrásokon keresztül kell megtanítani a történelmet, akkor ilyen elveken alapuló tantervet és a tankönyveket kell készíteni hozzá. Van olyan példa is, amikor valamilyen szempontú narratíva elmesélésére épül a történelemtanítás. A tartalom kiválasztásakor nem lehet kikerülni a nagyon szenzitív problémát jelentő kánon kérdését sem. A kánont újra kell gondolni. A tananyagról folytatott vitákban én a minimum konszenzus megteremtésének a híve vagyok. Annak megfogalmazására kell törekedni, amiben mindenki egyetért.

Milyen módszertant alkalmazzon a tanár a tanórákon?

Ha nincsenek stratégiák, nincsenek módszertanok. Hiányoznak a tanítás folyamatát segítő módszertani kézikönyvek. Annyi ilyen kellene, ahány módszertani stratégia van. A módszertan hiánya miatt a tartalmak irányítják a tanítás folyamatát, és ez különösen a tankönyveken keresztül érhető tetten. Ez nem jó. Különösen azért, mert a mi tankönyveinkben nincs transzparens módon megfogalmazva a szerző történelem- és nevelésfilozófiai irányultsága.

Milyen formákban, hogyan közvetítsük a történelmet a diákok számára?

Az általam olvasott szakirodalomból az derült ki, hogy megbukik az a tanítási stratégia, amely nem veszi figyelembe a gyereket. A 21. században ez szerintem azt jelenti, hogy amihez a gyerekeknek nincs közük, ami nincs kapcsolatban az életvilágukkal, az nehezen talál utat hozzájuk. A felsőoktatásban is előtérbe került a gyakorlatközpontú, gyakorlatorientált és gyakorlati hasznosság kritériuma. Olyat kell tanítani, aminek van haszna, amivel a hallgató motiválható. Az iskolákban is a gyerekeket olyan tartalmakkal és olyan módon kell megkínálni a történelemmel, amely élményt ad nekik, ami közel van az életvilágukhoz, és a legeslegfontosabb, hogy ami az épülésükre, a személyiségfejlődésükre hat. Azért, hogy a mi tantárgyunk által is értőbb, gazdagabb, jobb emberek legyenek. Ehhez meg kell határozni azokat a kompetenciákat is, amelyek ezt szolgálják. Régóta szükségét éreztem annak, hogy ezekről a főkérdésekről is beszéljünk.

Mi a célja a történelemtanításnak?

Pók Attila

Én megéltem egy olyan jelent, ami jövőorientáltságú volt, és most megélek egy olyan jelent, ami múltorientáltságú. Ha van egy olyan emlékezetpolitika, amely azt állítja előtérbe, hogy régen jó volt, és én megmondom, hogy mi volt a jó, akkor ezzel nagyon nehéz szembeállítani egy más típusú történelemtanítást. Elképesztő hallani, hogy ebből az utcán, vagy a villamoson elkapott beszélgetésekben mi csapódik le. Valami olyan célt lehetne megfogalmazni, hogy a jelent reálisan helyezzük el a múlt és a jövő közé. Ez lehetne a történelemtanítás igazi célja.

Az egyetemen tanítva én nem a témával kezdem a kurzust. Először arról beszélünk, hogy mi az, hogy értelmiségi, és hogy az értelmiséggé válásnak a tudás megszerzésén kívül milyen más elemei vannak. Például annak, hogy egy társadalomban tudatosan élj. Meg kell érteni, hogy a történelmet miért tanuljuk meg, és ezt a gyerekeknek is maguk szintjén el kell magyarázni. Arról is szoktam beszélni, hogy a történelemben emberi konfliktusok vannak, és ezekben a helyzetekben ma is és régen is az emberek döntöttek. A történelemtanításnak az is a célja, hogy képesek legyünk döntéseket hozni. Ezt már biztos a gimnazistáknak el lehet magyarázni, hiszen nekik is már örült komoly döntéseket kell hozni az egész eljövendő életükkel kapcsolatban. A választásokat is látják, és látniuk kell, hogy régen is voltak választások, akkor is döntöttek az emberek. Különösebb nagy átalakítások nélkül is, ha a döntések problémájáról beszélünk a történelemórán, akkor ez nagyon egyszerűen érthetővé válik

Kojanitz László

Az iskola alapvető feladata, hogy „szakértői szemüveget” adjon a diákoknak. Képesé kell tennünk őket arra, hogy a valóságban nagyon komplexen megjelenő természeti és társadalmi jelenséget látni tudják azoknak a kategóriáknak és értelmezési kereteknek a segítségével is, amelyeket a különböző diszciplínák évszázadok munkájával megalkottak. Ez a tanár oldaláról nézve azt jelenti, hogy nem az a dolga, hogy minél több információt zúdítson a diákokra, hanem hogy megtanítsa őket úgy is látni a világot, ahogy nem lennének képesek az iskolában megtanult szempontok és összefüggések nélkül. Szakértői szemüveg használatát jelenti például az is, amikor a diák már nem fogadja el kritika nélkül a múltról szóló interpretációkat még akkor sem, ha azokat egy interneten talált történelmi portálon olvassa. Vagyis a szakértői szemüveg a történettudomány azon tevékenységeinek a megértését és alkalmazását jelenti, amelyek a köznapi ember számára is fontosak és hasznosak lehetnek. Ennek megtanítása lehet az igazán maradandó és hasznos eredménye a több éves történelemtanulásnak.

Herber Attila

Egyetértek azzal, hogy nincs megfelelően tisztázva, hogy mi a történelemtanítás feladata. Tarthatatlan, hogy az érettségi követelmények és a kerettantervek aszimmetrikusak. A gimnáziumi gyakorlatban a sikeres érettségi vizsga iránti erős szülői elvárás miatt az érettségire való felkészülés felülír mindent. A célok ellentmondásossága magán az érettségiben belül is érzékelhető a nagyon kötött tesztfeladatok és a választható esszéfeladatok között.

Előbbre tudnánk lépni, ha definiálnánk, hogy mire is való a történelemtanítás az iskolában. Most keverednek a dolgok: például a korszerű történelmi szemlélet, a történelmi

A történelemtanítás megújítása
Kerekasztal-beszélgetés az EKE-OFI-ban
Összeállította: Kojanitz László

tudat, a diszciplináris tudás meg a mindennapi élethez szükséges tudás ügye. Az új kihívások miatt például lehet, hogy nem a pénzügyi ismereteket, hanem a médiaismeretet kellene a történelemtanításban erősebben megjeleníteni.

Kampós András

A kerettanterv nagyon sokféle jó célt meghatároz, talán egy kicsit sokat is. Szűkíteni és strukturáltabbá kellene tenni. Legyen három olyan cél, amit mindenféleképpen teljesíteni kell, és ezek alá rendelni a részcélokat.

Fischerné Dárdai Ágnes

Az iskolákban a gyerekeket olyan tartalmakkal és olyan módon kell megkínálni a történelemmel, amely élményt ad nekik, ami közel van az életvilágukhoz, és a legeslegfontosabb, hogy ami az épülésükre, a személyiségfejlődésükre hat. Azért, hogy a mi tantárgyunk által is értőbb, gazdagabb, jobb emberek legyenek. Ehhez meg kell határozni azokat a kompetenciákat is, amelyek ezt szolgálják.

Kojanitz László

Az igazán fontos célok tudatosítása érdekében szükség lenne a tanárok folyamatos szakmai önreflexiójára is. Miért tanítom ezt a tárgyat? Mit értek a történelmi tudáson és műveltségen? Mire szolgál mindez a gyerekek világképének formálása szempontjából? Nemcsak az a probléma, hogy az ilyen kérdésekre az oktatáspolitikai vagy a tanárképzés nem ad koherens válaszokat, hanem az is, hogy ezeket a kérdéseket a tanárok ritkán teszik fel maguknak a gyakorlatban. A legtöbben csak azzal foglalkoznak, hogy miként tudják a megtanítandó témák mindegyikét beleszorítani a rendelkezésre álló időbe, lehetőleg úgy, hogy mindegyikről minél több részletet megtanítsanak a diákjaiknak. Az azonban, hogy mindennek mi a jelentősége a történelmi gondolkodás fejlesztése és a történelemtanulás egésze szempontjából, elsikkad az órák megtervezésekor és a tanítás eredményességének utólagos értékelése során is.

Horváth Ilona

A jövőkutatók között megoszlanak a vélemények a munkavállalás jövőjére vonatkozó számok és a tendencia vonatkozásában, abban azonban egyetértenek, hogy az átalakulás mélyreható lesz, és a munkavállalókat illetően felértékelődnek bizonyos képességek, amelyeket a különböző vállalati vezetők már ma is előnyben részesítenek. A munkakörök jövője olyan készségekhez kötődik, amelyeket nehéz, vagy nem is lehet gépekkel, szoftverekkel helyettesíteni, mint a kommunikáció, a kreativitás, innovációra való törekvés, és olyan képességek, amelyeket az interperszonális intelligencia képesség-együtteseként azonosíthatunk. Az amerikai oktatáskutatók már több éve hangsúlyozták a kritikus gondolkodás és problémamegoldás, a kommunikáció, az együttműködés, a kreativitás és innovációs képesség fejlesztésének, mint a pedagógia fő célkitűzéseinek fontosságát. Amikor a harmincéves háború eseményeit tanítottam, azon gondolkodtam, ezzel én mit is tanítok meg ezeknek a gyerekeknek. Rájuk már biztos igaz lesz, hogy felnőttkorukban új típusú munkahelyek igényeinek kell megfelelniük. A korábbiaknál is összetettebb képességeket kell kialakítani a gyerekekben, és akkor mi még mindig a harmincéves háború eseménysorát tanítjuk, nagyon sok ismeretanyaggal.

A történelemtanítás megújítása
Kerekasztal-beszélgetés az EKE-OFI-ban
Összeállította: Kojanitz László

Kaposi József

Az európai kulcskompetenciák szociális és állampolgári nevelésre vonatkozó általános része megvan, de ez köszönő viszonyban sincs a valósággal. Megvannak az európai standardok, amelyeket célul lehetne kitűzni annak kigondolásához, hogy ezek hogyan valósíthatók meg.

Pálincás Mihály

A követelmények és a tanári gyakorlat átalakítása tantervi kérdés, és ez alapvetően attól függ, mi a történelemtanítás célja. Ha a cél a szocializáció, a társadalomban való eligazodás, akkor én azt mondom, hogy a tantervben nem is kell semmit előírni. Ne legyen benne, hogy IV. Bélát kell tanítani, ne legyenek benne évszámok, hanem legyenek benne fejlesztési követelmények. Mindenki döntse el, hogy ezeket a követelményeket milyen adatbázison valósítja meg, ahogy a magyar irodalomban sincs feltétlenül meghatározva, hogy milyen verseket kell elemezni. Ha viszont az a cél, hogy műveltséget adjunk, meg tájékozottságot, akkor már egy kicsit differenciáltabb a dolog, mert választ kell adni arra a kérdésre, hogy mi a műveltség. Ott már elő kell írni bizonyos sarokpontokat. Ha meg az a cél, hogy a nemzeti identitást erősítsük, akkor viszont azt, ami ma benne van a tényanyagban, még bővíteni lehetne, mert miért marad ki III. Béla, vagy az általános iskolában az Aranybulla. Ezért a célról kellene döntenie először, de ezt nem mi tudjuk eldönteni, hanem erről tényleg kellene valami közmegegyezés vagy vita.

Kojanitz László

A célok tisztázást elősegíthetné, ha erről a közérdeklődést is felkeltő szakmai vita alakulna ki. Ebben a vitában érdemes lenne kihangsúlyozni, hogy a történelmi műveltség alapvetően megváltoztatja a jelenről és a jövőről alkotott képet is. Egy történelmileg művelt ember nem ugyanazt a jelent látja, mint azok, akik nem ismerik, és nem is foglalkoznak a történelmi előzményekkel. Mélyebben képes megérteni a valóságot maga körül, és a jövőről is felelősebben és konstruktívabban képes gondolkodni.

Nagy Mariann

Az egész közoktatást át kell gondolni ahhoz, hogy egy-egy tantárgy átalakításával foglalkozzunk. Mit várunk a közoktatástól? Mire kell, hogy felkészítsen a közoktatás? A felgyorsult tempó miatt azonban nem szabad megfeledkezni a személyiségfejlesztésről. Úgy érzem, hogy robotokká kezdünk válni mi is és a diákjaink is. Csak arra figyelünk, hogy mi a tananyagtartalom, azt hogyan csökkentjük vagy változtassuk. Közben pedig a diák azért nem lesz képes kreatívan alkalmazkodni az új kihívásokhoz az életében, mert a személyisége nem lesz rá alkalmas. A NAT-ban szerepelnek a személyiségfejlesztés feladatai, de akik azt leírták, azok is tudták, hogy ezt nem lehet megvalósítani a mai rendszerben. Ez így csak egy szép ideál. Én viszont a személyiségfejlesztést egy valóban megvalósítandó fontos célnak tartom.

Milyen tanítási stratégiáknak kellene nagyobb szerepet kapni a történelemtanításban?

Katona András

Valódi integrált történelemtantárgyat kellene csinálni. Ez lenne szükséges ahhoz, hogy a történelem a jelenismeret és a jelen társadalomban való eligazodást is segítő tantárggyá

A történelemtanítás megújítása
Kerekasztal-beszélgetés az EKE-OFI-ban
Összeállította: Kojanitz László

válhasson. A gyerek a jelenben kíván tájékozódni, és ehhez csak eszköz a múlt. A történelem mellett filozófiai, etikai, társadalomismereti, médiaismereti, honismereti tartalomról is szó lenne. A döntő akadálya ennek, hogy erre a tanárok nincsenek felkészítve, ezért ehhez át kellene alakítani a tanárképzést. Az is akadály még, hogy az új tantervekben nagyon különváltak egymástól ezek az integrálandó tantárgyak.

Kapcsolatokat kellene teremteni a más műveltségterületekkel is. Például a gazdasági ismereteket a földrajzzal, a kultúrtörténetet a művészettörténettel összehangoltan, integráltabb formában kellene megtanítani. A tananyag mennyiségének csökkentése úgy képzelhető el, ha ez a csökkentett tananyag az összefüggések feldolgozására, valódi társadalmi kérdések megoldására fog törekedni.

Nagy Mariann

A tantárgyak közötti kapcsolatokat meg lehetne erősíteni úgy is, hogy például egy témát a történelem és a földrajztanár közösen dolgoztat fel a diákokkal. Hasonlóképpen történhetne az irodalom, zene, művészettörténet vonatkozásában is. Ezt pedig, ha nem is epochális, de a félév során több, akár havi egy-egy projekthét, vagy hetente egy projektnap megszervezésével lenne célszerű.

Herber Attila

A tantárgyközi kapcsolatokban is látok definíciós problémát. A kerettanterv ilyen szempontból tananyagtartalmakat határoz meg. Odaírja a 19. századhoz, hogy Arany János. Ez egy teljes félreértés a dolgoknak. A valóban fontos kapcsolat az irodalom és a történelem között az, hogy az irodalomnál tanult szövegelemzéseket a történelemben is lehet használni. A tantárgyköziség esetében az a módszer a fontos, amit a „másik” tantárgyból a történelem tanulásához fel tudnak a diákok használni.

Horváth Ilona

Nem új tantárgyakra van szükség, hanem azt a tantárgyat, amit tanítunk, mélyebben taníthassuk. Legyen egy meghatározott cél alapján csökkentett tananyag, hogy lehetőségünk legyen kreatív munkát végezni. A tantárgyi kapcsolatokat is a jelenleginél jobban hangsúlyozni kell. Nagyon széttöredezett a történelem tananyag, de tantárgyakra széttöredezett az egész oktatás is. Megjelenik a tantárgyi integráció célja a NAT-ban, de a tanárok nem tudják, hogyan jelenjen meg ez az oktatásban.

Katona András

A tanárok még mindig alapvetően azt tervezik meg, hogy ők mit akarnak csinálni, holott azt kellene megtervezni, hogy a tanulókkal mit csináltassanak az órán. Az egyik oka annak, hogy ez a régóta esedékes paradigmaváltás nem történt meg, hogy a tanárképzés is előadások meghallgatását jelenti. A tanárjelöltek pedig az itt hallottak zanzásított változatát próbálják prezentálni a diákoknak. A gyakorló gimnáziumokban még maga a vezetőtanár is gyakorta ilyen frontális módszerrel tanít. Erre kényszerítve érzi magát ő is a tantervben előírt tananyag mennyisége miatt.

A tanárnak ma elsősorban rendezőnek, szervezőnek kell lenni, hogy a diákokat tevékenykedtesse egyénekenként és csoportokban is. Ez azonban nagyon nehéz, és idő kell hozzá. Ez viszont valóban a kerettantervi követelmények csökkentésével érhető el.

A történelemtanítás megújítása
Kerekasztal-beszélgetés az EKE-OFI-ban
Összeállította: Kojanitz László

Kojanitz László

Hosszú távú, 8 éves, de minimum 4 éves fejlesztési folyamatokban kellene gondolkodnia a tanulás megtervezésekor a tanároknak is. Előzetesen átgondolni, hogy a különböző történelmi események megismerésén keresztül és azokkal párhuzamosan hogyan lehet felépíteni a diákokban a gazdasági, társadalmi, politikai jelenségek megértéséhez és elemzéséhez szükséges fogalmi és tevékenységi rendszert. Számomra nagyon rokonszenves új tanítási stratégia az ATL: *Approaching to learning*. Ennek lényege, hogy a különböző műveltségterületek tanulását összehangolják öt alapvető képesség folyamatos fejlesztése érdekében. Ezek: a gondolkodási, a kommunikációs, a szociális, önmenedzselési és a kutatási képességek. Akár természettudományokat, akár történelmet tanítunk, kialakítható úgy a tanulási folyamat, hogy ezeket a képességeket fejlesszük. Más-más jellegű kontextusokban és más-más tartalmakon keresztül, de mégis egy irányba hatva. A programhoz készült történelemtankönyvek leckéi külön is jelzik a tanároknak és a diákoknak, hogy egy-egy feladat hogyan és milyen módon fejleszti az előbb felsorolt öt alapképesség valamelyikét, vagy akár ezek közül egyszerre többet is. Az eredményesebb képességfejlesztésen túl az ilyen megoldások tudatosíthatják a történelemtanulás értékét a tanulók körében is.

Kas Géza

Ma minden tanár kialakítja a maga stratégiáját és módszertanát, és óriási felháborodás lenne, ha kapnánk egy utasítást, hogy mostantól ez „A stratégia”, és mindenki ezzel tanítson. A gyakorlatban kikristályosodó módszertanok előbb-utóbb valamennyire tudományosan is megállják a helyüket. Minden tanár összerak egy rendszert magának, ezt forrásközpontúan, azt kutatásalapúan a maga egyéniségének megfelelően. Lehet optimistán is nézni ezt, hogy ezen a téren ugyanúgy képzik magukat a tanárok tudományosan is, mint ahogy a történettudományi tudásukat is folyamatosan frissítik. A tanárok már az egy tankönyvtől is agyvérzést kaptak, hogy miért korlátozzák az ő szabadságjogukat.

Fischerné Dárdai Ágnes

A tanárok nagyon sok helyen magukból építkezve, jó módszereket, jó gyakorlatokat produkálnak, de ennek nincs meg a tudományos megalapozottsága. Az általam hiányolt tudományosan megalapozott stratégiáknak a tanárképzésbe kellene bekerülni. A tanárok maguk szűrik ki a maguk módszertanát, és én ezt nem tartom jónak. A világ más részén ez nem így megy. Nálunk egyénileg jó tanárok vannak, de a többség ezzel a helyzettel nem tud mit kezdeni. Jellemző az is, hogy a tanárok többsége a tanári gyakorlat elméleti, tudományos megalapozottságát nem is tartja fontosnak.

Kojanitz László

Az a tapasztalatom – nemcsak a történelem esetében –, hogy módszertani eklektika jellemzi a tanárok munkáját. A problémát én abban látom, hogy nincsenek minták a tanárok számára ahhoz, hogyan kell a különböző módszertani megoldásokat egy irányba ható, hatékony eszközzé fejleszteni. Ez a minőségi különbség a jelenleg jellemző tanári gyakorlat és a tudatosság között, amit Dárdai Ágnes hiányol. Tudok-e úgy reflektálni a saját gyakorlatomra, hogy azt a különböző elméletileg is kidolgozott stratégiákkal is összevetem? Képes vagyok-e ezekkel összehasonlítva is megfogalmazni, hogy miért jó az a gyakorlat,

A történelemtanítás megújítása
Kerekasztal-beszélgetés az EKE-OFI-ban
Összeállította: Kojanitz László

amit én kialakítottam magamnak? Nálunk az ehhez szükséges szakmai háttérrel nem látom a tanári gyakorlat mögött.

Fischerné Dárdai Ágnes

A történettudomány ezért nézi le a tanárokat is és a módszertanosokat is. Ezért mondom azt, hogy a célnál kell kezdeni. Nem lehet a tetővel foglalkozni, amikor az alapok nincsenek meg. Ez az alap pedig a tudományosan legitim történelemdidaktika. Kell egy vezérvonal, ami alapján eldöntöm, hogy a mai gyakorlatból mit dobok ki, és mit tartok meg.

Kas Géza

A tanári autonómia csorbitásának érzek minden egyes tudományos vagy bármilyen erőltetett fejlesztést, mert meg akarják mondani a tanárnak, hogy mit és hogyan tanítson. A tanárok ezt nem akarják. A tanárok a sokféle negatív élmény hatására – például, amikor a szülő akarja megmondani neki, hogy hogyan osztályozzon – azt akarják autonóm módon csinálni, amit ők helyesnek tartanak.

Fischerné Dárdai Ágnes

Ez nem jó, ugyanakkor értem az okát. Felháborító az, amilyen ma a tanári autonómia helyzete, de a reakciónk nem lehet az, hogy bármit, amiről fölülről vagy oldalról mond bárki nekünk, azt ab ovo nem fogadjuk el. Ez olyan, mintha az orvos protokoll nélkül, saját szakállára úgy vágna, ahogyan jónak gondolja.

Kojanitz László

Ennek a tanári életérzésnek az is lehet a magyarázata, hogy az elmúlt 30 évben, az első NAT-ot kivéve, nem volt meg az új tanterveknek az a fajta implementációja, amelynek során először mindazokat a problémákat beszélték volna meg a tanárokkal, amelyeket az új tantervekkel reméltek megoldani. Azért, hogy a tanároknak is legyen idejük és módjuk átgondolni mindezt, mert csak így lehet elfogadni és felkészülni a változásokra.

Fischerné Dárdai Ágnes

Nem lehet, hogy minden egyes történelemtanár Magyarországon a maga kínlódásán keresztül építi fel a maga stratégiáját. Ez nem így van a világban. Ahhoz a szakmaisághoz képest, ami a világban van, elszégyellem magam, hogy milyen hályogkovács módjára folyik ma a történelemtanítás Magyarországon. A szakmai legitimációhoz nincsenek meg az intézményeink. Mióta harcolunk azért a folyóiratért [Történelemtanítás], amelyet hárman, Katona András, Kaposi József, meg én, kilencedik éve csinálunk? Létrehozunk egy szakfolyóiratot, amit a Magyar Történelmi Társulattól kezdve senki nem támogat. Akkor milyen a mi szakmánk?

Mi legyen a tananyag, mik legyenek a kiválasztás elvei?

Katona András

A jelenlegi tananyag nem alkalmazkodik a gyerekek életkori sajátosságaihoz sem. Vissza kellene térni arra a régi gyakorlatra, hogy a kisebbek történelmi olvasmányokkal foglalkoznak, legyen ez történeteken alapuló történelemtanítás. Ebben a korban a játékosságnak, a vetélkedőknek, a drámajátékoknak is fontos szerepet kellene kapni.

A történelemtanítás megújítása
Kerekasztal-beszélgetés az EKE-OFI-ban
Összeállította: Kojanitz László

Hetedik-nyolcadikban már lehetne a magyar történelemről képet kialakítani, egyetemes történelmi háttérrel. Ebben már megjelenhetne a történelmi elemzés is, de ekkor is a történeteken keresztül való történelemtanulás lenne a meghatározó. A helytörténeti kutatás és gyűjtőmunka is e korban nagyon hasznos és népszerű. A múzeumlátogatásoknak, a múzeumi foglalkozásoknak a szerepét is újra meg kellene erősíteni a tantervekben. A Határtalanul program keretében a határon túli iskolák meglátogatásának előkészítésében is sokkal több szerepet kellene kapnia a diákok tevékenykedtetésének.

A középiskolában már a történelemtudomány kutató módszereit is meg lehet ismertetni a tanulókkal. Itt is szükség van a fokozatosságra. A totalitás elve helyett a mélységelvű történelemtanítást kellene alkalmazni. A történelem bizonyos pontjain lehetne mélyfúrást végezni. Arról persze mindig vita van, hogy melyek is lehetnének ezek. Fontos lenne a tantervek spirális felépülését kialakítani. A középiskola első két éve az alapvető elemzőkészségek elsajátítására szolgálna, utána aztán több lehetőséget kellene hagyni a különböző szintű érettségikre való felkészülés differenciálására. Ha sor kerül mégis forráselemzésre, újabb problémát vet fel a források megválogatása. Olyanokra lenne szükség, amelyek nem feltétlenül a nagy történészek elemzéseiben fontosak, hanem amelyek a tanulók számára lehetnek inkább érdekesek és élményt adók. Például a hippi mozgalom kialakulásáról.

Nagy Mariann

Csatlakoznék ahhoz, hogy kevesebb tananyag kéne, de ezt a csökkentést valamilyen filozófia mentén kellene végrehajtani. Mindenképpen pártolnám, hogy a magyar és az egyetemes történelmet együtt. Ez annyira szét van szakítva a fejekben, hogy muszáj megváltoztatni. A nemzeti identitásunkat is megzavarja, hogy képtelen vagyunk figyelni a változásokat körülöttünk. Nem kellene butaságokat beszélni a mi sorstalanságunkról, vagy éppen hősiességünkről. Úgy kell kialakítani a témákat, hogy valamilyen komplex probléma köré csoportosítva ott legyen az egyetemes és a magyar történelem is egyszerre és integráltan.

Kojanitz László

A történelemórákon is foglalkozni kellene a közvéleményt is érdeklő és a laikusok körében is zajló történelmi vitákkal. Ezek adnának megfelelő alkalmat arra, hogy szembesítsük a köztudatban élő elképzeléseket a történettudomány által mondottakkal, és arra is, hogy a diákok lássák, a történelmi események és személyek emlékezete az emberek körében mennyire sok mindentől függhet. Például, hogy a családi történetek, az identitás, a politikai nézetek, a külső manipulációk, és az ebből fakadó nézetkülönbségek mennyire nagy hatással vannak arra is, ahogy a múltban történeteket látjuk és értékeljük. Ennek tudatosításával lehetne a történelemtanítás társadalmi tudatra való közvetlen hatását is erősíteni. Ki kellene választani ehhez néhány izgalmas vitatémát, mint amilyen az 1945-ös események vagy Teleki Pál szerepének történelmi megítélése. Aztán ezekről olyan digitális tananyagokat összeállítani, amelyek alkalmat adnak a tanulóknak a különböző források és interpretációk összehasonlítására, a jelenben is zajló történelmi viták okainak és hátterének megértésére.

Herber Attila

A kronologikus építkezés meghatározó szerepe a történelemtanításban megakadályozza, hogy más jellegű problematika is megjelenjen és érdekesebbé tegye a történelemtanulást.

A történelemtanítás megújítása
Kerekasztal-beszélgetés az EKE-OFI-ban
Összeállította: Kojanitz László

Például akár egy hosszmetzeti áttekintés a nők helyzetének változásáról. Az előrelépést a moduláris tananyag-építkezés, a tematikus kerettanterv jelenthetné, amely tematikus választási lehetőségeket is adhatna a tanároknak.

Kas Géza

Az általános iskolában egyetértek a tananyag csökkentésével, de a középiskolában nem kellene csökkenteni. Ha valamiről itt nem tanul, akkor soha többet nem fog már erről hallani. Annak idején több órám volt, mint a mai diákoknak, de tized annyi különórám volt, mint nekik. Kialakult az a gyakorlat, hogy a diákok egymás tanáraihoz járnak különórákra. Ez egy tudathasadásos állapotot tükröz. A saját tanárunkban nem bíznak, de egy másik iskolában dolgozó, ugyanolyan tanárban igen.

Valóban probléma, hogy a társadalom – úgymond – jobban tudja az anyagot, mint mi.

Horváth Ilona

A versenyszféra képviselőivel való rendszeres találkozások alkalmával azt tapasztalom, hogy a történelemtanulás esetében is fontos azzal a kérdéssel foglalkozni, hogy mire lesz szüksége a gyerekeknek a munkaerőpiacon. A tudásra is szükség van, de a képességek fejlesztésére nagy figyelmet kellene fordítani. A jelenismeret megerősítése szempontjából tudatosabban és erőteljesebben kellene foglalkozni a gazdaságtörténeti témákkal. A történelemtanításban meg lehetne találni azokat a témákat, amelyek kapcsolatba hozhatók a jelenben is hasznosítható gazdasági ismeretekkel. Ez is lehet akár egy hosszmetzeti téma is, amit elhozunk a jelenig.

Kojanitz László

A történelemszemlélet különböző elemeinek kialakításához a legtöbbször elég egy-két tartós emlékként megmaradó tanulási élmény. Ha sikerül ilyen módon szembesíteni a diákokat például azzal, hogy a múltban történtek megismerése révén a mai pénzügyi rendszer is érthetőbbé válhat a számukra, biztos, hogy azután jobban oda fognak figyelni az ilyen összefüggésekre más témák esetében is. Egy ilyen szemléletváltást hozó feldolgozáshoz viszont gondosan előre ki kell választani a megfelelő témát és jó feladatokat kell adni a diákok gondolkodásának beindításához, és az időt is biztosítani kell ezek elvégzésére és közös megbeszélésére.

Herber Attila

A gazdasági ismeretek beemelésével kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy az, hogy a történelmi témák feldolgozása során a jelennel is összefüggésbe hozható pénzügyi kérdésekkel is foglalkozunk, más, mint amikor a végén külön 20 órás pénzügyismereteket kellene tanítanom a történelemórán. Ehhez nincs meg a biztos fogalmi tudása a tanároknak. A kettő két különböző dolog. Rossz irányba mennénk, ha minden olyan dolgot, amivel gond van, például a kulturált viselkedés problémáját is belenyomnánk a történelemtanításba. A probléma gyökere, hogy megszűnt a társadalomismeret és a filozófia tantárgy az iskolákban.

Nagy Mariann

Egyetértek Attilával, hogy a pénzügyi ismeretek megjelenése egy megszűnő tárgynak a beprézelése volt a történelemben. Ennek ellenére azt mondom, hogy a történelemtanárok képzéséből nagyon hiányzik a társadalomtudományi alapozás, mert a politikatörténetre fókuszáló történelemtanítást ki kéne szélesíteni a társadalom-, a gazdaság- és

A történelemtanítás megújítása
Kerekasztal-beszélgetés az EKE-OFI-ban
Összeállította: Kojanitz László

kultúratörténet területére. Ma a leckék apró betűs részeiből lehet a hosszmetzeti témákhoz a gazdaságtörténethez és társadalomtörténethez tartozó ismereteket összegyűjteni.

Már az általános iskolákban is legyenek hosszmetzeti témák például az utazásról, a lakásról, divatról, sportról, mert ezekkel lehetne inkább felkelteni a diákok érdeklődését. A hosszmetzeti témák elősegítnék az időbeli tájékozódási készségek fejlesztését. A középfokú oktatásban pedig a témák (ha végre a tematikus történelemoktatásra térünk át) 60%-ának hosszmetzetinek kellene lenni. Ma ez is nagy probléma és ellentmondás: miközben az érettségi, mind a közép-, mind emelt szinten elvárja a hosszmetzeti témákat, a tankönyvek, a tanterv erre egyáltalán nem ad lehetőséget, sőt szétszabdálja az a tananyagszervezés mikéntje miatt a közép- vagy hosszú távú összefüggéseket.

A gyerekeket érdeklik az izgalmas, ismeretlen világok, ezért jó lenne az Európán kívüli világgal is többet foglalkozni az általános iskolában.

Milyen módszertant alkalmazzon a tanár a tanórákon?

Nagy Mariann

Az általános iskolában kevesebbet, de élményszerűbben kellene tanítani. Figyelembe kellene venni Csapó Benőék kutatási eredményeit is a tanulók gondolkodásának fejlődéséről, és ehhez igazodva tervezni. A középiskolai képzést kimenet-vezéreltebbé kellene tenni, ezzel növelve a tanárok mozgásterét.

Légrádi Fruzsina

Az élményszerűség erősítése az általános iskolában nagyon fontos. Minél több érdekes történetre és konkrétumra van szükség ehhez. Az is nagyon motiváló a gyerekek számára, amikor felfedezhetik a múltban történtek jelennel való kapcsolatát. A vizualitásnak is nagyobb szerepet kellene adni a mai gyerekek tanulásában.

Pálinkás Mihály

Több önálló tanulói tevékenység kellene a tanórákon, de erre nagyon kevés idő jut. Csoportos feladatok megszervezésére és végzésére szinte semmi esély nincs. A történelemtanulás értékét az növelheti a tanulók szemében, ha jobban előtérbe kerül a múlt és a jelen kapcsolata. Fontos lenne, hogy érzékelné tudják, hogy a történelemtanulás segítséget ad a társadalomban való eligazodáshoz.

Katona András

Nem mindig az a jó módszer, ami új módszer, és nem mindig az a rossz módszer, ami a régi módszer. A változatos módon történő foglalkoztatás a legfontosabb az órákon. A tanárok módszertani arzenálját is szélesíteni kellene. Erre azonban a jelenleg a tanárképzésnek kevés lehetősége van a mostani óraszámok mellett.

Nagyon hiányzik a digitális háttéranyag. Sokféle ilyen jellegű segítséget lehetne adni a tanulóknak. Feladatbankot lehetne létrehozni a tanároknak. Digitális térképet kellene adni a diákoknak, amelyekbe belenyúlhatnak, és amelyekkel a történelmi folyamatokat lehetne nyomon követni. Távlati célként okostantermek kialakítását lehetne kitűzni. Ehhez is azonban a tanárok átképzésére lenne szükség.

A történelemtanítás megújítása
Kerekasztal-beszélgetés az EKE-OFI-ban
Összeállította: Kojanitz László

Kas Géza

Az általános iskolában a legfontosabb színhelyekre és eseményekre kellene koncentrálni. Ki kellene választani a kulcsfontosságú témákat, és ezeket úgy tanítani, hogy közben a további történelemtanuláshoz szükséges képességek megalapozása is megtörténjen. A középiskolában nagyobb szerepet kellene kapnia a történelmi folyamatok átlátásához szükséges ismereteknek és feladatoknak. A jelenlegi gyakorlathoz képest az új szaktudományi eredményeknek gyorsabban be kellene kerülnie az oktatásba. Szükség lenne a tantárgyak közötti kapcsolatok és a szinkronitás erősítésére is, mert történelemtanárként azt tapasztalom, hogy például az irodalmi vonatkozásokra tett utalásokat a diákok nem értik. A filozófia-oktatás megszűnése a középiskolában űrt hagyott. Nincs tisztázva, hogy akkor ezt is a történelemtanításnak kellene kitölteni. A történelmi kutatómunka lépésről lépésre történő bemutatásával és gyakoroltatásával alkalmassá kellene tenni a diákokat az ilyen jellegű feladatok egyre önállóbb végzésére.

Kampós András

Fontos a tanári autonómia kérdése. A tervezésünkben nem a tevékenységekre vonatkozó célok jelennek meg, hanem a félelem az igazgatótól, a szülőtől, a tanfelügyelőtől, hogy tartunk-e már ott a tananyagban, ahol kellene. A középiskolai tanárok többsége nem kapja meg a kellő bizalmat, hogy eldönthesse, miként valósítja meg a valóban fontos célokat. Egy alkalommal azt a feladatot adtam, hogy Balmazújváros honlapjának a mintájára készítsék el az ókori Athén honlapját. A munka elhúzódott két hónapig. Ezért, ha nem lett volna meg az igazgatótól a bizalom, nem biztos, hogy ezt túléltem volna.

Kojanitz László

Többet kellene a tanároknak tudniuk arról, hogy valójában mi zajlik le a diákok fejében, miközben a történelmet tanítják nekik. Azért, hogy időben észrevegyék a történelmi megértést akadályozó tévképzeteket, mondjuk a történelmi tudás, vagy az ok-okozati magyarázatok természetével kapcsolatban. Ehhez folyamatosan olyan feladathelyzeteket kellene kialakítani, amelyek önálló vélemények és következtetések megfogalmazására és megvitatására készítik a diákokat. Hiszen csak így van esélye a tanároknak arra, hogy beleláthassanak abba, ahogy a diákok a múltból szóló információkat megértik, értelmezik, és saját tudássá formálják. Erre vonatkozóan nem a témazáró dolgozatokból, hanem a diákok kommunikációját figyelve tudunk helyes következtetéseket levonni.

Milyen formákban, hogyan közvetítsük a történelmet a diákok számára?

Pók Attila

A legfrissebb tapasztalatom az iskolai történelemoktatásról, a kőszegi az Árpád-házi Szent Margit Gimnáziumban volt. Azért lehet ott innovatív dolgokkal kísérletezni, mert ez nem tartozik a Klebelsberg Központ alá. Csepeli Gyuri és Szatmári Örs barátaim, elkezdtek egy kísérletet, hogyan lehet megteremteni, hogy ne a tanár, hanem a diák álljon az oktatás középpontjában. Ott úgy zajlik a dolog, hogy a tanár elmondja a problémát, majd a gyerekek több csoportban a probléma egy-egy elemét megismerik és megtárgyalják, és a végén egymásnak bemutatják, hogy mire jutottak. A tanár közben járkált a diákok között. Nagyon

A történelemtanítás megújítása
Kerekasztal-beszélgetés az EKE-OFI-ban
Összeállította: Kojanitz László

interaktív volt az óra, és a gyerekek nagyon élvezték. Történelemből és biológiából is ugyanezt csinálják.

A tervezetés során van egy ideálisnak elképzelt állapot, amelyről most beszélünk, és van a gyakorlat. Javíthatatlan optimistaként azt hiszem, hogy nagyon sok jó gyakorlat lehet most is, de nem igazán tudjuk, hogy mi van. Az élet számtalan területén tapasztalható probléma, hogy nem az a baj, hogy rossz, hanem, hogy nem tudjuk, hogy milyen. Általában ilyen is, és olyan is. Lehet, hogy amit távolról úgy gondolunk, hogy nem jó gyakorlat, ha közelebb megyünk, láthatjuk, hogy egészen érdekes. Csak nem jönnek a felszínre azok az emberek, akiknek a felszínre kellene jönniük. A jó gyakorlatokat meg kellene ismerni, hogy bekerüljenek a körforgásba. A Történelmi Társulat vagy a Történelemtanítás folyóirat segítségével. Erre az online lehetőségeket is nagyon jól ki lehet használni.

Nagy Mariann

Az a fontos, hogy a diákok és az egyetemisták is a jelenben el tudják magukat helyezni. Akkor tanítottam a pécsi Apáczai Csere János Nevelési Központ két tannyelvű osztályában, amikor a '90-es években a délszláv háború idején időnként odahallatszottak a lövések. A gyerekeket pedig hihetetlenül érdekelte ez a dolog. Bevallom, hogy a 11.-ben semmit nem tanultunk a francia forradalomról és egyebekről, mert őket az érdekelte, hogy most mi van ott a Balkánon. Hogy lehet, hogy 40 kilométerre tőlünk lövöldöznek egymásra azok az emberek, akik addig barátok és családtagok voltak? Erről beszélgettünk. Sok anyagot tudtam bevinni, mert erről sokat tanultunk az egyetemen a Balkánon egymás mellett élő vallásokról és kultúrákról. Másfél hónapig ezzel foglalkoztunk a heti két órán.

Idén gazdasági ismeretet tanítottam levelezős hallgatóknak. Amikor arról beszéltem, hogy a progresszív adózás előnyeiről és hátrányairól milyen példákat lehet hozni, a kolléganő megszólalt, hogy ilyenekről nem mer beszélni, mert azt mondanák biztosan, hogy politizál. Mondtam neki, hogy ez nem pártpolitika, hanem közügy, de ha ennyire nem meri, akkor mondja el dualizmuskori példákkal miért volt kedvezőtlen az egykulcsos adó. Azzal is foglalkozni kellene, hogy a történelemtanár kollégáink milyen érzésekkel dolgoznak az iskolákban, hogyan éli meg a helyzetét akár egy igazgatóval szemben.

Légrádi Fruzsina

Egy frissen végzett általános iskolai tanárt sokszor érnek csalódások. Pontosan azért, mert nincs elég tanári autonómiám. Volt már, hogy telefonon számon kérték rajtam, hogy valamit miért úgy értékeltem, vagy miért úgy mutattam be az órán. Ilyen az irodalomtanár kollégámmal is előfordult.

Egy alkalommal olyan projektet csináltam, amelyben a diákoknak videóra felvett interjút kellett készíteniük. Nagyon sokféle módon készítettük elő a feladatot, nagyon sok időt és energiát fektettem bele. A végén azonban inkább csak kritikákat kaptam a szülőktől amiatt, hogy nem adtam mindenkinek ötöst a munkájára. Ettől el is ment a kedvem attól, hogy újra egy ilyen projektet csináljak. Fontos lenne tisztázni az elvárásokat, hogy a tanár-diák-szülő háromszög támogassa egymást.

Nagyon tudatos használok az IKT-t: szemléltetek, szórakoztatok. A kezdetektől úgy tanítok, hogy semmit nem adok a szájukba. Nekik kell megkeresni a tételmondatokhoz a bizonyítékokat, és nekik kell alátámasztaniuk érvekkel. A végén valami összegzésre, lezárásra kerül sor. Ehhez azonban otthon 1–2 órát biztosan készülni kell, a diákmunkák kijavításával együtt ez már nagyon nem fér bele a tanár életébe. Sokkal melósabb a pálya,

A történelemtanítás megújítása
Kerekasztal-beszélgetés az EKE-OFI-ban
Összeállította: Kojanitz László

mint ahogy erre minket az egyetemen felkészítettek. A felkészülést megkönnyítené, ha lenne egy feladatbank, vagy egy helyen sokféle háttéranyagot találhatnánk, például részletesen leírt projektötleteket.

Kampós András

Gyakorló tanárként kötnek minket a keretek és azok a személyi, tárgyi feltételek, időbeosztások, amelyek között dolgozunk az iskolában. A tartalom felől közelítjük meg leggyakrabban a tervezést, de nemcsak tartalmat akarunk átadni a gyerekeknek, hanem ennél sokkal többet. Ehhez kell különböző módszereket hozzárendelni.

A gyerekek életében hetente kétszer 45 perc van arra, hogy történelemmel foglalkozzanak. Ezalatt kellene bevezetnünk őket valahogy abba a tevékenységbe, amely soron van, megtervezve a tevékenységet, végigcsinálni velük, utána pedig valahogy összefoglalni. Azt olvastam valahol, hogy 15 perc, míg az ember bele tud kerülni igazán egy tevékenységbe, és jóval hosszabb idő, amíg egy számára ideális kihívást jelentő feladattal tud foglalkozni pszichológiai biztonságban. Az utóbbi szintén a jelenlegi keretrendszer hiányzó része nagyon sok esetben. Ez a feltétele annak, hogy ő egy olyan flow élményt éljen át, amely segíti a személyiség fejlődését, és amely közelebb viszi őt a megismeréshez. Változtatni kellene tehát az időkereteken. Akkor pedig már nemcsak a történelemtanítást, hanem az iskola egész célját kellene újragondolni ebben a nagyon gyorsan változó világban. Egyetértek azzal, hogy a szükséges változtatások elvégzésére nagyon kevés az idő, de kapkodni sem lehet.

Kojanitz László

A „minden korról, mindent” megtanítani elv azt a hamis látszatot és azt a hamis biztonságérzetet kelti, hogy ezzel megvalósul a történelemtanulás minden fontos célja, legyen az akár a történelmi gondolkodás kialakítása, a történelmi kutatómunka sajátosságainak megértése, a jelenismeret megalapozás vagy a történelmi tájékozódó képesség. A valóságban viszont egy tanóra úgy zajlik le, hogy az új ismeretek bemutatása viszi el a hasznos idő nagy részét, és az előbb említett feladatok végzésére és a képességek fejlesztésére teljesen esetlegesen csak percek jutnak. Olyan tantervi változtatásokra lenne szükség, amely megfelelő témákat, feladatokat és elegendő feldolgozási időt ad a történelmi műveltség különböző alkotóelemeinek kialakítására és az ehhez szükséges különféle tanulói tevékenységekre. Valószínűleg ez a célok szempontjából jól beazonosítható modulokból álló tantervvel valósulhatna meg leginkább.

Kaposi József

Ki kellene választani, melyek azok a magyarázó elvek, amelyek jól alkalmazhatók a történelmi helyzetek megértéséhez. Ezekhez kell sok példát találni, és ezeket kellene rendezőelvként használni az új tantervek elkészítésekor. A tantervek megtervezésekor a történelmi eseményekről és szereplőkről készült eltérő interpretációkat is a történelem olyan természetes és fontos részeiként kellene kezelni, amit megfelelő példákkal és feladatokkal biztosan tanítani akarunk. Ilyen elemekből kellene felépíteni azt a keretrendszert, amely értelmesebb történelmi gondolkodáshoz tudna elvezetni.

Erősíteni kellene azokat a technikai feltételeket, amelyek révén a tanárok a maguk elképzelései szerint tovább tudják alakítani az interneten, digitális formában elérhető tankönyveket, feladatokat. Az érettségi vizsgákon is ki lehetne próbálni az adaptív tesztelést. Az esszéfeladatok elsősorban azt kérnék, hogy a tanult módszerek alkalmazásával adjon

A történelemtanítás megújítása
Kerekasztal-beszélgetés az EKE-OFI-ban
Összeállította: Kojanitz László

választ a tanuló egy kérdésre a rendelkezésre álló források alapján. Hasonlóan ahhoz, ahogy az irodalomban egy addig nem olvasott új verset kell elemezniük a diákoknak. Sokkal nyitottabb válogatást kellene lehetővé tenni a tanárok számára, hogy a történelemszemlélet, a történelmi gondolkodás fejlesztését el tudja végezni.

Kampós András

Elkezdtem az interneten külföldi példákat keresni. 2013-ban volt egy társadalmi vita a történelemtanításról Nagy-Britanniában, mert a tantervet visszadobta a szakma. Elkülönítették az általános iskolai szinten a mélységi órákat és az átlátást segítő órákat. Ez az elkülönítés a tanári autonómiában is megjelent, mert a tanár eldöntheti azt, mi az a téma, amellyel valóban mélységében tud foglalkozni a gyerekekkel. Kiválaszthatja, melyik ókori kultúra az, amelyen keresztül a civilizáció kialakulását bemutatja. A többi ókori kultúrát emellett csak felvillantja. Voltak olyan megállók Anglia történelmében, amelyeket részletesen megvizsgáltak 4–5 órában, és voltak olyan órák, amelyeknek csak az volt a célja, hogy valamilyen tájékozódást adjon a gyerekeknek a történelmi folyamatokhoz. Ez a kettősség nagyon tetszett, de ez is csak akkor működik, ha a keresztmetszeti megállóknál a jelenlegi iskolai keretektől eltérő módon szervezzük meg a tanulást.

Horváth Ilona

A gyakorlatban az alkalmazkodási képességet, az innovációra való törekvést, a rugalmasságot, az új helyzetekhez való alkalmazkodást, a folyamatos tanulást kellene hangsúlyoznunk, megtanítani pl. az érvelést, a vitakészséget, az együttműködési képességet, a csapatmunkát, ezt mindnyájan belátjuk.

Nem az a kérdés, hogy ezt tudják vagy értik-e a tanárok. Persze hogy tudják és értik is. A kérdés inkább az, hogyan történjen a képességfejlesztés? Az iskolai gyakorlat ugyanis nem azt mutatja, hogy a tanárok ma általánosan tudatosan alkalmaznának új és alkalmas módszereket a tanórákon.

Ha a tanár tudatos abban, hogy nem képes mindent megtanítani, de fel tudja kelteni az érdeklődést, a kíváncsiságra épít és élménnyé teszi a tanórai ismeretszerzést, képességfejlesztést. Amennyiben ebből indul ki, már nem különíti el az ismeretátadást a képességfejlesztéstől. A frontális oktatás, a tanári előszó, helyes és élményszerű alkalmazásának rendkívül fontos szerepe van a narratív készség fejlesztésekor. A kérdés az, hogy mikor alkalmazza a tanár. Tudatosan, az általa alkalmazott módszerek között, vagy, mert ezt szokta meg?

Mi lenne szükséges a változásokhoz? Miként lehetne a megújulást elősegíteni?

Kaposi József

Sok fronton kellene a változások érdekében harcot indítani. Nem az a kérdés, hogy kevesebbet vagy többet, hanem más sebességfokozatra lenne szükség. De a teljes átalakítással szemben nagy az ellenállás, még tudomány részéről is. Párbeszédet kellene kezdeni a történész szakmával, ha radikális változásokat akarunk.

Horváth Ilona

Ma a motiváltsággal is nagy gondok vannak, és erre a problémára nagyon oda kellene figyelni. Nagyon fontosnak látom a támogató rendszer kialakítását a minősítéshez. Egy

A történelemtanítás megújítása
Kerekasztal-beszélgetés az EKE-OFI-ban
Összeállította: Kojanitz László

tantestület több tanárával beszélgettem a napokban. Kérdésekre, hogy mennyiben alkalmazzák az új tanítási módszereket a tanórán, a válasz az volt, hogy tudjuk, hogy kellene, de nem alkalmazzuk. Miért? Nincsenek meg a feltételek. Ehhez nem kellene feltétlenül nagy felszereltség – válaszoltam. Végül azzal zárták le, hogy az ok őszintén a rutinhoz való ragaszkodás, vagyis, ha így tanított 30 éve, már nem fog másként tanítani. Ezért véleményem szerint az egész átalakítás során a tanárra kell figyelni, tanár legyen az a célpont, akit különféle továbbképzésekkel, a tankönyvekben elhelyezett útmutatókkal segítünk, és akit figyelemmel kísérünk. Ha érzékelik, hogy „felülről” is megkapják a támogató figyelmet, akkor elindulhat egy nagyon jó folyamat.

Napjainkban az oktatáskutatás egyik fontos iránya a pedagógusok együttműködésének vizsgálata. A kutatások egyöntetűen bizonyítják, az együttműködési formák hatékonyságát. Ez ráirányíthatja a figyelmet a történelem munkaközösség működésére is, amely nagymértékben hozzájárulhat ahhoz, hogy a tanárnak milyen lesz a módszertani spektruma, mennyire alapos, hogyan viszonyul a gyerekekhez, miként tudja a kompetenciafejlesztést megvalósítani. Ma még azonban nincsenek meg azok a támogató lehetőségek, amelyekre a tanároknak és az intézményvezetőknek szükségük lenne. A továbbképzés lehetőségeit kellene bővíteni és a szaktanácsadást is meg kellene erősíteni.

Nagy Mariann

Nagy probléma, hogy a hét évente 120 kreditnyi továbbképzésen belül nincsenek szaktárgyi fejlődést kínáló 30–60 órás továbbképzések, amelyek széleskörűen felölelnék a már sok (elsősorban) magyar történelmi narratívában mélyen gyökerező, de már régen vagy akár a közelmúltban a tudományos kutatás által meghaladott sztereotípiákat. Az Oktatási Hivatal évek óta nem fogad be felsőoktatási intézmények által indítani kívánt továbbképzéseket, mert még mindig nincs rendelet erre vonatkozóan. Történelemtanárok, akik a rövid ciklusú levelező képzésre jelentkezők, döntő részben azért jönnek, hogy szaktárgyi tudásukat fejlesszék, miközben viszont épp diszciplináris kreditből nem jut elég a képzés során.

A tanárképzés feltételeit javítani kellene a színvonal emeléséhez. Az iskolai gyakorlatban is azonnal érzékelhető javulás volt tapasztalható, amikor Pécssett nem csak didaktikai képzés, hanem a diszciplináris képzés is megújult, igazodva a tanároktól elvárt 21. századi kihívásokhoz. Más és másképp tanítani a tanár szakosoknak, mint azoknak, akik kutatóknak, muzeológusnak stb. készülnek. Sőt, más formájú számonkéréseket bevezetni számukra is: projektfeladatokat, reflektáló esszéket, forrásértelmezéseket, mikrotanítást diszciplináris órán is. Született olyan kötelező kurzus is tananyaggal, amely a tankönyvek mindenhatóságába való hitet rendítette meg a leendő történelemtanárokban azzal, hogy azt elemezték, a különböző korok történetírói irányzatai és az adott politikai-hatalmi ideológia milyen hatással volt-van a tankönyvek/tantervek tartalmára is.

Többször emlegettük annak fontosságát, a diákoknak mennyire fontos, hogy a történelem tanulása során is a jelenhez tudjanak kapcsolódni, azaz a leendő tanárok képzését is gyakorlatorientáltabbá kellene tenni. Itt most nem a tanítási gyakorlatokra és pedagógiai-pszichológiai képzésükre gondolok, hanem a diszciplináris képzésükre. Szükség lenne terepgyakorlatokra, évente olyan tanulmányutakra és 1–1 napos kirándulásokra, amelyeken látva ismerkednek azzal, amit majd ők is tanítanak. Ne akkor járjanak először hazánk történelmileg kiemelkedő helyszínein, amikor a diákjaikat viszik iskolai kirándulásokra. És ismerkedjenek meg a tanulmányi kirándulások szervezésének, menedzselésének know-how-jával is.

A történelemtanítás megújítása
Kerekasztal-beszélgetés az EKE-OFI-ban
Összeállította: Kojanitz László

A felsőoktatásnak sokkal szorosabban együtt kellene működnie a közoktatással. A felsőoktatásban dolgozók is kapjanak olyan módszertani képzést, amivel ki lehet őket nyitni a mostani begubózott állapotból. Hogy rájöjjenek, azzal nem tudnak jó történelemtanárokat képezni, hogy csak a maguk szűk történelmi kutatási témájával foglalkoznak. Az egész tanítási kultúrának meg kell változnia a felsőoktatásban. Nem lehet tovább fenntartani azt a szemléletet, hogy a tanárképzéssel foglalkozzanak a tanárképző intézetek, és mi csak a diszciplínával foglalkozunk. A szemináriumok tartalmának és módszertanának ki kellene lépnie a régi unalmas keretektől. A diákok zöme úgy érkezik meg, hogy már a középiskolában is arra szoktatták, hogy az órán csak meghallgassa a tanár előadását, és az egyetemeken ugyanez folytatódik, ahelyett, hogy reflektálnának az elhangzottakra vagy vitáznának róla. Sokszínűbbnek kellene lennie az értékelésnek is, például közös projekteket csináltatni a diákokkal. Motiválni őket, hogy maguk válasszanak ki témákat és problémákat. Élő, az egyetem falain kívüli foglalkozásokat szervezni nekik, mert az élményszerző tanítás a felsőoktatásban is fontos lenne.

Az elkövetkező öt évben, akár az OFI által össze kellene gyűjteni egy csomó jó gyakorlatot. A vidéki kis iskolákban lehet jó példákat találni arra, amikor nem pusztán a tananyag a lényeg, hanem az iskola és a közösség együtt. Amikor a személyiség- és a közösségfejlesztés összekapcsolódik. A történelemtanításban egy egészséges identitást és nemzettudatot kellene kiépíteni, ebben a tananyag-változtatásnak lenne fontos szerepe. Ez az identitásfejlesztés össze kell, hogy kapcsolódjon az újra szükségessé vált közösségépítéssel. A radikális, hosszú távú hatást elérő változások előkészítéséhez szükség van a már működő jó gyakorlatokat is megnézni, gyűjteni és folyamatosan elemezni, hogy mit jelent a tanárok és az iskolavezetés oldalán.

Kojanitz László

A tanárok a maguk hatókörén belül már most sok mindent tehetnének. Kapcsolatokat kellene teremteni más progresszív törekvésekkel. A történelemtanulást is össze kellene kapcsolni a digitális pedagógia módszereivel és a digitális műveltség kialakításával. De termékeny együttműködésre adhatna lehetőséget a Students' voice nemzetközi program³ is, amely jelentősen növelni szeretné a diákok szerepét saját egyéni tanulási céljaik kijelölésében, a tartalom kiválasztásában, a tanulási folyamat megszervezésében és a tanulás eredményességének értékelésében egyaránt. A történelemtanulás során is lehetőséget kellene adni például arra, hogy a diák maga választhasson ki témákat egy-egy mélyfűráshoz, és a hosszú távú célokat is megismerve minél nagyobb mértékben a saját tanulásának és fejlődésének irányítójává válhasson. A történelemtanároknak motiválnak kellene lenniük a szakmai kapcsolódások keresésére és kihasználására. Miközben fontos, hogy megőrizzük a saját értékeinket és specifikumainkat, meg kell találni azokat az új és progresszív pedagógiai stratégiákat, amelyek további impulzusokat és szakmai muníciót adhatnak a történelemtanítás megújításához is.

Kampós András

Minden, amiről beszélünk, nagyon elvárna azt, hogy a tanár egy autonóm kiállású, értelmiségi beállítottságú személy legyen, aki hosszú távú folyamatokat képes megtervezni és végigvinni. Kérdés, hogy ehhez a tanárképzés megadja-e a kellő tudást és képességeket, és hogy a már pályán dolgozó tanároknak van-e módjuk továbbfejlődni. A jelenlegi pedagógus minősítési rendszer nem alkalmas arra, hogy jutalmazza az olyan típusú munkát,

A történelemtanítás megújítása
Kerekasztal-beszélgetés az EKE-OFI-ban
Összeállította: Kojanitz László

amely nagyobb tanári autonómiát, tudatosabb tervezést és mélyebb, tudatosabb rálátást biztosít a saját oktató munkájára.

Kaposi József

Kellene egy empiriára támaszkodó diagnózis. A diagnózisban becsületesen ki kellene mondani, hogy a jelenlegi történelemtanítás nem tölti be a feladatát.

A diagnózis alapján kellene egy terápiára vonatkozó javaslatcsomagot készíteni vitaalapként. Ebben helyet kapna a történelmi műveltség tantervi alapjainak kialakítása. Vagyis először a diagnózist, utána pedig a javasolt terápiát kellene elfogadtatni. Ezután lehetne továbbmenni, beleértve a tantervet, tankönyvet, pedagógusképzést és minden egyebet.

A jó gyakorlatokkal kapcsolatban annyit, hogy korábban az Educatiónak volt egy jó gyakorlatok gyűjteménye. Ilyenre szükség van. A Magyar Történelmi Társulat Tanári Tagozata szervez is egy olyan konferenciát, ahol a jó gyakorlatokat lehet bemutatni. Jó, hogy bizonyos helyeken megtalálták a megoldást erre vagy arra a kérdésre, de ez nehogy elfedje azokat az alapvető és megoldatlan problémákat, amelyek sokkal inkább jellemzik a mai történelemoktatást.

Herber Attila

Változtatni kellene a tanárképzésen. Nem a diszciplináris lözungokat, hanem a segédtudományokat, szociológiát, közgazdaságtant kellene tanítani. Akkor majd tudja ezeket a témákat is tanítani, például a pénzügyi ismereteket is. Integrálni kell ezeket a történelemtanári képzésbe. Ez megoldható probléma. Az egyetemi képzés és a közoktatási gyakorlat közötti kapcsolatot erősíteni kell, és ezt rendszer szinten át kell gondolni. Több középiskolai tanárt lehetne bevonni a felsőoktatásba, és fordítva. Nem lehet fenntartani azt a helyzetet sem, hogy csak az ELTE rendelkezik gyakorlóiskolával.

Kaposi József

Ehhez kapcsolódik az a másik probléma is, amit Csapó Benő már tíz éve mond, hogy ennyi helyen nem lehet egyenszilárdságú tanárképzést csinálni. Az is egy új jelenség, hogy a középiskolából történelem szakra felvett hallgatók alapvető történelmi ismereteivel is gond van. Lehet a módszerekről beszélni, de ha a tanárok történelmi ismeretei nem érnek el egy megfelelő színvonalat, nem működhet egyik sem.

Herber Attila

Egy más jellegű probléma, amiről egy hallgatóm mesélt. Bocskairól kellett tanítania a gyakorlóiskolában, és a diákok tankönyve Bocskait a már meghaladott, hagyományos szemléletmód szerint tárgyalta. Ezt a problémát a hallgató jelezte a mentornak is, és azt ajánlotta, hogy ő beszél majd az újabb megközelítésekről is. Erről aztán vita alakult ki közöttük. Végül abban maradtak, hogy csak tanítsa Bocskait úgy, ahogy a tankönyvben van, nehogy megzavarja a diákokat. Kanonizáljuk a meghaladott ismereteket, és ez a megoldás általános. A történelemtanítás tartalmi korszerűsítésével is gond van.

Kampós András

A külföldi tankönyveket nézve azt látom, hogy ezek nem a tananyagról szólnak. Én nem íratnék egyetemi tanárokkal tankönyvet, mert így a modernizáláson csak azt értjük, hogy kikerülnek a tudomány által meghaladott dolgok a tankönyvekből. Ez is fontos, de a változás

A történelemtanítás megújítása
Kerekasztal-beszélgetés az EKE-OFI-ban
Összeállította: Kojanitz László

középpontjában az legyen, hogy a gyereket megtanítsa esszét írni is. Ehhez a tankönyv bemutatja, hogyan működik egy jó esszé, például milyen egy jól megfogalmazott bekezdés, hogyan használhatók fel érveket. Nálunk az oktatás nem ilyen típusú tanulási célok köré szerveződik, pedig ez nagyon fontos lenne. Ehhez pedagógusokat kellene képezni, és nem történészeket. A tanárképzés ne egy opcionálisan felvehető valami legyen, hanem, akik kijönnek, azok valóban tanárok legyenek. Magamra vettem, és igazat adtam Dárdai Ágnesnek, mert hályogkovács vagyok magam is a pedagógiai és módszertani felkészültség tekintetében.

Kaposi József

Teljesen egyetértek veled, pedig ma már nem osztott a tanárképzés. Tehát elvileg meg lehetne ezt csinálni, de az egyetemen a diszciplináris rendszer totálisan másképp épül föl. Ma is megtörténik az, hogy egy egyetemista egyetlen szót sem hall olyan témákról, amit neki majd tanítania kell. Az egyetemen sincs komolyan véve a hallgatók tanításra való felkészítéséhez szükséges feltételek megteremtése.

Nagy Mariann

Sok mindenben egyetértek Kampós Andrással, abban viszont nem, hogy a tárgyi tartalom korszerűsítése kevésbé fontos. 1989 óta nem végeztük el azt, hogy a pályán lévő tanároknak bemutassuk, hogy a különböző korok ideológiái és történetírásai hogyan hatottak a tankönyveinkre, és a tankönyvek hogyan épültek egymásra a Ctrl v és Ctrl c használatával. Emiatt van egy hihetetlenül egészségtelen nemzettudatunk. Ezért nem mindegy például, hogy még egy új tankönyvben is Bocskai küzdelme szabadságharcként jelenik-e meg, vagy sem. A diszciplínában benne kellene lenni az új kutatási eredményeknek, és le kéne hámozni a történelmi tananyagról ezeket a nemzeti romantikától, a Horthy-korszakon át, a marxizmusig rárakódott marhaságokat. Ezt csinálom most a hallgatókkal az egyik gyakorlaton, és többen hihetetlenül jól bemutatták azt, hogy Mohácsról vagy a Jagellókról a 20. század folyamán a tankönyveinek interpretációi hogyan különböztek egymástól. Így a diákok maguk jöttek rá, hogy az összefüggések és problémák bemutatása mennyivel fontosabb az események pusztá bemutatásánál.

Én nagyon rossznak tartottam, amikor a BA, MA rendszert eltörölték. Azt gondolom, hogy pontosan így tudtak volna kiszállni azok, akik menet közben rájönnek, hogy mégsem akarnak tanárok lenni. A BA, MA rendszert kellett volna normálisan kipofozni. Nem csináltunk róla egy pontos diagnózist, hanem egyszerűen kidobtuk. Az osztatlan képzés visszahozásával nem lett megoldva a tanárképzés problémája.

Herber Attila

A most tervezett átalakítás kapcsán is fontos lenne tudatosítani, hogy a legfontosabb kérdés a kimenet, ami most leginkább az érettségi. Ha ott nem valósul meg az a variabilitás, amiről már beszélünk, akkor bajban leszünk.

Megnéztük Mátyás király emlékezetét a gyerekekkel, hogy mikor miket írtak róla. Frenetikus volt, a gyerekek élvezték, de rögtön kérdezték, hogy ez az érettségien hány pontot ér. Vagyis ahhoz, hogy így lehessen tanítani, az érettségi követelményeket is át kell alakítani. Ugyanez a helyzet a hosszmetzeti témákkal is. A teszt feladatokat, amelyek miatt nekem át kell mennem mindenben Caesartól a rendszerváltásig, ki kellene venni a rendszerből. Nem a kerettanterv lehetetleníti el a tanári autonómiát. Sokkal inkább az, hogy ma az a tanár, aki modern módszerekkel tanítja a történelmet, nem jó tanár, mert a

A történelemtanítás megújítása
Kerekasztal-beszélgetés az EKE-OFI-ban
Összeállította: Kojanitz László

tanítványai nem úgy fogják tudni a harmincéves háborút meg az összes többit, ahogy az érettségi „elvárja”. A tankönyvek is ennek a narrációs sémának, az előre haladó, folyamatos elbeszélésnek vannak alárendelve.

Kaposi József

Már a Szebenyi-féle NAT azt mondta ki, hogy a tananyagközpontú tanterv helyett fejlesztésközpontú tantervre van szükség. A diagnózisnak az is a része, hogy ez le lett írva huszonöt évvel ezelőtt, és mégse lett belőle semmi, vagy csak alig valami.

Kojanitz László

A tanárok megfelelő erejű motiválásán gondolkodva, én is az érettségihez jutottam el. A nemzetközi tapasztalatok is azt mutatják, hogy rendszerszintű változások csak akkor indulnak el, ha a tétre menő kimeneti vizsgák terén történik valamilyen jelentős változás. Érdeemes lenne elgondolkodni arról, hogy a változások érdekében első lépésként miként lehetne az emelt szintű érettségit radikálisan átalakítani. Meg kellene próbálni, hogy a legérdeklődőbb és a legjobb képességű tanulók számára egy produktum alapú érettségi vizsgát alakítsunk ki. Ez egy fontos lépés lenne annak érdekében, hogy a tanárokat nyitottá tegyük az új módszerekre, és támogatást adjunk azoknak, akik már ma is sokat tesznek a diákok történelmi gondolkodásának fejlesztése érdekében, annak ellenére is, hogy az érettségi pontszámokra koncentráló iskolavezetők vagy a szülők ezt időnként rossz szemmel nézik. Az emelt szintű érettségi átalakítása kedvező hatással lenne a tanárképzésre is. Jobb alapokra építhetne, mert más szemlélettel érkeznének az új típusú emelt szintű érettségire felkészített hallgatók.

Kaposi József

Ez 5–6 ezer gyereket jelent évente, és nem 70 ezret. Tehát ez egy kezelhető nagyságrend. Ugyanakkor biztosítható, hogy az új követelmények egységesen érintsenek minden emelt szintű vizsgázót, tehát az esélyegyenlőség sem sérülne. Ezt kellene először digitális vizsgává tenni, és akár ezzel is indokolni a változtatásokat.

Kojanitz László

Ahhoz viszont, hogy ezt meg lehessen csinálni támogató társadalmi légkört is kell teremteni. Hiszen az emelt szintű érettséginek komoly tétje van nemcsak a diákok, hanem a tanárok és az iskolák szempontjából is.

Herber Attila

Meg kellene változtatni a vizsgáztató tanárok szemléletét arról, hogy mi is a fontos a történelmi tudásban. A tanári kérdéskultúrára is jellemzőek még a régimódi elvárások, amikor egy-egy kanonizált történelmi név, évszám vagy fogalom tudásán vagy nem tudásán mérik le egy diák ismereteit. Ez a probléma összefügg azzal, hogy a szakma, az érintettek nem definiálták pontosan a történelemtanítás céljait. A történelmi tudás a forrásokon és interpretációkon és ezekről folyó diskurzuson alapul. Ezzel szemben mi nem a diskurzust, hanem a faktumokat tanítjuk egy olyan tankönyvi nyelvezettel, amely nem a tanulóé és nem a tanáré, hanem egy harmadik, amelyet csak a történelemoktatás használ. Ezt kineveti az egyetemi tanár, nem érti a gyerek, és a tanárnak sem a saját nyelve, mert az órán máshogyan beszél. Ezt meg lehetett volna előzni azzal, ha a történelemtanítás képes lett volna magát úgy definiálni, mint a történelmi diskurzus megértésének és az abba való

A történelemtanítás megújítása
Kerekasztal-beszélgetés az EKE-OFI-ban
Összeállította: Kojanitz László

bekapcsolódás megteremtésének az eszköze. Ma a diák a történettudomány által létrehozott ismereteket tanulja, de nem hall a történészekről. Miközben kémiából, fizikából hall a tudománytörténet nagy tudósairól. Annak ellenére van ez így, hogy a történelemtudományban az egyes kutatók interpretációjának és dekonstrukciójának sokkal nagyobb szerepe van. Többet kellene látni a diákoknak abból, ahogy a történészek dolgoznak, gondolkodnak, érvelnek és vitatkoznak egymással. Ezzel azt is meg lehetne mutatni, hogy ez nem egy ad hoc dolog, hanem egy szabályozott módszertant követő és elsajátítható tevékenység.

Azért torz a közvélemény történelmi gondolkodása, mert fekete-fehér válaszokat vár el, ha pedig egy korábbi válasz megkérdőjeleződik a tudomány által, az a reakciója, hogy valaki csal. Ennek megváltoztatásához a gyerekeknek többet kellene látni abból, ahogy a történelmi válaszok születnek. Például látniuk azt, hogy azért nem tudunk valamit egyértelműen, mert nincs elég forrás és bizonyíték róla, és ezt a helyzetet el is tudják fogadni.

Kojanitz László

És azt is el tudják fogadni, hogy a múlt értelmezése és a kérdésekre adott válaszok, interpretációk kiegészítik egymást és folyamatosan változnak. Ennek megértése érdekében Amerikában kezd elterjedni az a hasznos feladattípus, amikor a diákoknak a történelemtankönyvekben leírtakat kell korigálniuk és kiegészíteniük, összevetve az ott leírtakat más forrásokkal és interpretációkkal. Vagyis feltárják azokat a részleteket, szempontokat és kérdéseket egy-egy témáról, amelyeket a tankönyv nem vizsgált, illetve, amelyekkel kapcsolatban a tankönyvtől eltérő interpretációk is léteznek. Nem a történelemtankönyveket akarják lejáratni ezzel, hanem nyilvánvaló akarják tenni a tanulók számára, hogy a történelemórákon nem valami egyetlen és abszolút igazság megtanulása történik.

Nagy Mariann

Az iskolai innováció abszolút azon múlik, hogy kik vannak ott. Ezért egyetértek Dárdai Ágnessel abban, hogy az oktatásirányításról is beszélni kell. Mondhatunk mi itt nagyon sok mindent arról, hogy miként kellene a történelemtanítást megújítani, tanulóközpontúvá tenni, ha a keret, amely körül veszi a tanárokat és az iskolákat, egy merev struktúra. A kereteken változtatni kell, mert én nem hiszek abban, hogy lépésről-lépésre lehet változásokat elérni. Volt harminc évünk erre, és most már nem lehet újabb harminc évünk arra, hogy esetleg újabb zsákutcába jussunk. Azt szeretném, ha radiális módon megfordítanánk a hajót, mielőtt jéghegynek ütközünk. Szerintem az Akadémia és a történettudomány nyitott lenne a változásokat célzó párbeszédre.

Kaposi József

Ahogy Petőfi írja:

"Pártolj, közönség, és majd haladunk,"

Mond a színész: és az meg így felel:

"Haladjatok, majd aztán pártolunk;"

(Petőfi Sándor: Levél egy színész barátomhoz, 1844)

ABSTRACT

The renewal of history teaching

Kojanitz, László (ed.)

In March 2018, the Knowledge Management Directorate of the Eszterházy Károly University-Hungarian Institute for Educational Research and Development organized a series of talks on the renewal of history teaching. We invited historians, experts in history didactics, textbook authors and editors, and history teachers who participated in the preparation and editing of the New Generation textbooks: Ágnes Fischerné Dárdai, Attila Herber, Ilona Horváth, Attila Pók, András Kampós, József Kaposi, Géza Kas, András Katona, László Kojanitz, Fruzsina Légrádi, Mariann Nagy, Mihály Pálinkás.

The participants met on a number of occasions to debate the situation of history teaching. Some participated on all three occasions, while others were able to come just one or two times. Everybody agreed that significant changes and renewal would be necessary for history teaching in schools to fulfill its task and equip new generations with the knowledge and skills to understand the events of the past and orient them in the world.

In the following, one can read an edited version of the most interesting parts of the debate, focusing on these main questions: I. What are the fundamental questions of the renewal of history teaching? II. What is the goal of history teaching? III. What teaching strategies should get a bigger role in history teaching? IV. What should teaching materials be, what should be the criteria for their selection? V. What methods should be used by teachers during lessons? VI. In what forms should history be conveyed to students? VII. What is necessary for changes? What could support this renewal?

JEGYZETEK

¹ Pl. ismeretátadó, elbeszélő (narratív), munkáltató, problémamegoldó, cselekedtető (pl. projekttanítás).

² Vö. KOJANITZ László (2011): A forrásfeldolgozástól a kutatásalapú tanításig. Történelemtanítás, (XLVI.) Új folyam, 2. évf. 4. sz. http://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/wp-content/uploads/2012/01/02_04_05_Kojanitz.pdf (Letöltés: 2018. 08. 16.)

³ A Student Voice – the BRIDGE to Learning (A tanulók hangja – a tanuláshoz vezető híd) hároméves, Erasmus+ projekt célja olyan módszertani eszköztár, oktatási modellek és pedagógus-továbbképzések kidolgozása, jó gyakorlatok továbbfejlesztése, amelyek segítségével a tanulók aktívan részt vehetnek saját tanulási tevékenységük megtervezésében: <http://ofi.hu/hir-kategoria/student-voice> (Letöltés: 2018. 08. 16.)